Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Aihe: Asiantuntijapyyntö / K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus 2022 - Nuorten syrjäytyminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön näkemystä ja kannanottoa erityisesti seuraaviin asioihin:

1. Takaako 1.1.2024 voimaan tuleva laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) sekä nuorisolaki (1285/2016) riittävät edellytykset moniammatilliseen yhteistyöhön nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa?
2. Onko moniammatillisessa yhteistyössä edelleen nykyisestä ja tulevasta lainsäädännöstä johtuvia puutteita, jotka vaikeuttavat eri toimijoiden välistä tiedonvaihtoa nuorten asioita hoidettaessa?
3. Toteutuuko lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi siten, ettei nykyisessä ja tulevassa lainsäädännössä ole tulkintatilanteessa pelkona tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkominen ja siitä aiheutuvat seuraamukset?

Opetus- ja kulttuuriministeriö lausuu seuraavaa.

1. Takaako 1.1.2024 voimaan tuleva laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) sekä nuorisolaki (1285/2016) riittävät edellytykset moniammatilliseen yhteistyöhön nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa?

Nuorisolaki on antaa viranomaisille ja muille nuoren kanssa toimiville riittävät mahdollisuudet aloittaa yhteistyö ja tehdä nuoren tuentarpeesta yhteydenottopyyntö nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten, silloin kun ne havaitsevan nuoren olevan avun ja tuen tarpeessa.

Tietojen luovuttamisvelvollisuus

Tilanteissa, joissa muu kuin oppivelvollinen keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa on koulutuksen järjestäjän luovutettava tiedot, ja silloin kun nuori vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai nuori keskeyttää palveluksen on puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen luovutettava tiedot nuoresta. Kuitenkin koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää luovuttamatta tiedot nuoresta, jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole tukipalvelujen ja muun avun ja tuen tarpeessa.

Tietojen luovuttamisoikeus
Tilanteissa, joissa perusopetuksen päättänyt nuori ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, voi opetuksen järjestäjä luovuttaa nuoren tiedot; tai joissa oppivelvollinen nuori keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, voi koulutuksen järjestäjä luovuttaa tiedot; tai jos muu viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin, voivat ne luovuttaa nuoren tiedot.

Tietojen luovuttamisoikeus nuoren suostumuksella
Tilanteissa, joissa nuorten kanssa toimivat rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai muut nuorten harrastustoimintaa tarjoavat yhteisöt arvioivat nuoren olevan etsivän nuorisotyön tarpeessa, voivat ne nuoren tai alaikäisen nuoren huoltajan nimenomaisella suostumuksella ilmoittaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivälle nuorisotyölle.
Nuori voi myös itse ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön.

2. Onko moniammatillisessa yhteistyössä edelleen nykyisestä ja tulevasta lainsäädännöstä johtuvia puutteita, jotka vaikeuttavat eri toimijoiden välistä tiedonvaihtoa nuorten asioita hoidettaessa?

Monialainen yhteistyö eri viranomaisten ja etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan välillä on varsin sujuvaa silloin, kun nuori itse on mukana ja haluaa ottaa apua ja tukea vastaan.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisytyö on monen toimijan monialaista yhteistyötä. Toimijoiden tehtäviä ja tehtävissä käytetyn tiedon käsittelyä säätelee oman toimialan lainsäädännön lisäksi tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä kuten EU:n yleinen tietosuoja-asetus, tiedonhallintalaki (laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), tietosuojalaki (1050/2018), julkisuuslaki (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999).

Tukeakseen toimijoita henkilötietojen käsittelyssä opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan järjestäjille henkilötietojen käsittelyohjeet ja järjestää niihin liittyen koulutusta. Ohjeet on laadittu yhteistyössä aluehallintovirastojen, Kuntaliiton ja Into ry:n kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimistolta on pyydetty ohjeista lausunto.

3. Toteutuuko lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi siten, ettei nykyisessä ja tulevassa lainsäädännössä ole tulkintatilanteessa pelkona tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkominen ja siitä aiheutuvat seuraamukset?

Lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi ovat tärkeitä periaatteita, samalla on kuitenkin noudatettava tietosuoja- ja salapitosäännöksiä. Asianmukaisten menettelytapojen ja suojatoimien noudattaminen ja huolellinen harkinta helpottavat periaatteiden saavuttamista. Lisäksi tarvitaan koulutuksia henkilötietojen käsittelystä. Koulutukset voitaisiin toteuttaa monialaisesti niin, että erilaisen koulutuksen omaavat työntekijät ymmärtäisivät toistensa työtä ja miten ja millaisia henkilötietoja käsitellään eri ammateissa.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja syrjäytyneiden nuorten auttaminen

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 sellaisia 15–24-vuotiaita nuoria, jotka eivät olleet työssä, koulutuksessa eivätkä asevelvollisuutta suorittamassa, oli 45 000 henkilöä, mikä oli 7 % 15–24-vuotiaista. Heistä suurin osa, 32 000, oli 20–24-vuotiaita. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä ja osuus saman ikäisistä pysyi samana kuin vuonna 2021.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisytyö on monen toimijan monialaista yhteistyöltä. Toimijoiden tehtäviä ja tehtävissä käytetyn tiedon käsittelyä säätelee oman toimialan lainsäädännön lisäksi tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä kuten EU:n yleinen tietosuoja-asetus, tiedonhallintalaki (laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), tietosuojalaki (1050/2018), julkisuuslaki (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999).

Nuorisolaki (1285/2016)
Nuorisolaissa säädetään nuorisotyön ja -toiminnan edistämisestä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvästä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta ja yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta. Nuorisolaissa säädetään tarkemmin toimista, joilla ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja voidaan auttaa syrjäytyneitä nuoria kuten etsivä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Näiden toimien osalta laissa säädetään myös tietojen luovuttamisesta ja nuoren tietojen käsittelystä sekä huumausainetestauksesta.

Etsivä nuorisotyö ja tiedonvaihto viranomaisten välillä

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Etsivästä nuorisotyöstä säädettiin ensi kertaa nuorisolaissa 72/2006. Lain esitöissä todettiin syrjäytymisen ehkäisyyn liittyen, että joidenkin nuorten aktiivisuus etsiä tarvitsemaan palveluja on alentunut, nuoret eivät tunne palveluja riittävästi, tai yhteiskunta on monimutkaistunut niin, että sopivan palvelun löytäminen on hankalaa ja siksi nuoret jäävät vaille palveluja.

Etsivä nuorisotyö on kunnille vapaaehtoinen tehtävä. Kunnat voivat järjestää etsivää nuorisotyötä itse tai muiden kuntien kanssa sopimuksen mukaan tai hankkimalla etsivän nuorisotyön palvelun nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä.

> Vuonna 2022 oli valtionavustuksella tuettua etsivää nuorisotyötä 290/293 kunnassa. Etsivän nuorisotyön avustusta myönnettiin 30 000 euroa / kokonainen henkilötyövuosi, käytössä yhteensä 527 henkilötyövuotta.

Jotta etsivä nuorisotyö löytää nuoren, tarvitaan nuoren tavoittamiseen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. Yksilöinti- ja yhteystiedot ovat henkilötietoja, joilla henkilö voidaan tunnistaa, ja niiden käsittely edellyttää aina laillista käsittelyperustetta. Käsittelyn lainmukaisuus toteutuu, kun vähintään yksi Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1. kohdan edellytyksistä täyttyy eli a) suostumus, b) sopimus, c) lain perusteella. Nnäiden lisäksi on

vielä kolme muutakin edellytystä eli d) henkilön elintärkeät edut, e) yleinen etu tai julkisen vallan käyttö tai f) oikeutettujen etujen toteuttaminen, josta viimeksi mainitusta on poikkeus, etenkin jos kyseessä on lapsi.

> Vuonna 2022 etsivässä nuorisotyössä oli 30 116 nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. Näistä nuorista tavoitettiin 20 450 nuorta, kontaktiksi jäi 6 013 nuorta ja 3 653 nuoreen ei vielä vuoden 2022 aikana saatu yhteyttä.

Etsivä nuorisotyö aloittaminen perustuu ensisijaisesti nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella. Tietojen luovuttamisen edellytyksenä etsivää nuorisotyötä varten on nuoren suostumus, jollei siitä toisin säädetä.

> Suurin osa vuoden 2022 yhteydenottopyynnöistä saapui kouluista ja oppilaitoksista (9 300), sosiaali- ja terveydenhuollosta (1 570), nuorisotyöstä (1 480), työllisyyspalveluista (1 200), Kansaneläkelaitokselta (233), Aikalisätoiminnasta (kutsuntilaisuudet, siviilipalvelukeskus, puolustusvoimat, 1 857) ja muuta kautta 1 120. Yhteensä 4 430 nuorta tavoitettiin vapaaehtoisilla kontakteilla, kavereiden ja oman yhteisön yhteydenottopyyntöjen perusteella.

Nuorisolaissa määritellään tilanteet, joissa voidaan poiketa salapitosäännösten edellytyksistä.
Muutamissa tilanteissa *on nuorisolain mukaan salassapitosäädösten estämättä luovutettava* nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten. Tällaisia tilanteita on silloin kun muu kuin oppivelvollinen keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa on koulutuksen järjestäjän luovutettava tiedot ja silloin kun nuori vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai nuori keskeyttää palveluksen on puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen luovutettava tiedot nuoresta. Kuitenkin koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää luovuttamatta tiedot nuoresta, jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole tukipalvelujen ja muun avun ja tuen tarpeessa.

Lisäksi joissakin tilanteissa *voidaan tietojen salassapitosäädösten estämättä luovuttaa* nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä. Näitä tilanteita voi olla, silloin kun perusopetuksen päättänyt nuori ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, voi opetuksen järjestäjä luovuttaa nuoren tiedot; tai silloin kun oppivelvollinen nuori keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, voi koulutuksen järjestäjä luovuttaa tiedot; tai silloin kun muu viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin, voivat ne luovuttaa nuoren tiedot.

Jos nuorten kanssa toimivat rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai muut nuorten harrastustoimintaa tarjoavat yhteisöt arvioivat nuoren olevan etsivän nuorisotyön tarpeessa, voivat ne nuoren tai alaikäisen nuoren huoltajan nimenomaisella suostumuksella ilmoittaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivälle nuorisotyölle.

Viranomaisten, nuoren kanssa toimivien tahojen ja nuoren itsensä yhteydenottopyyntöjä varten on rakennettu yhteysetsivaan.fi –palvelu. Palvelu otettiin käyttöön syksyllä 2021 ja se on toteutettu yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston (ylläpitäjä) ja CSC -Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n kanssa. Palvelu on valtakunnallinen ja sen avulla nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen sähköinen luovuttaminen nuoren kotikunnan etsivään nuorisotyöhön on tietoturvallista ja vastaa tietosuoja-asetuksia ja saavutettavuusdirektiivin säännöksiä. Etsivään nuorisotyöhön voi edelleen olla yhteydessä myös muilla tavoin esim. suoralla kontaktilla, puhelimitse tai sähköpostilla. Tässä palvelussa yksilöinti ja yhteystietoja ovat nuoren nimi, syntymäaika, puhelinnumero, sähköpostiosoite, osoite ja asiointikieli.

> Vuonna 2022 yhteysetsivaan.fi –palvelun kautta saapui yli 3 200 yhteydenottopyyntöä, vuoden 2023 aikana on saapunut jo yli 3 800 yhteydenottopyyntöä.

Yksilöä koskevat tiedot hävitetään heti, kun ne eivät enää ole välttämättömiä häntä koskevan tehtävän hoitamiseksi tai ne eivät ole välttämättömiä etsivän nuorisotyön tehtävän hoitamiseksi, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin (viimeinen rekisterimerkintä). Joskus nuoren tavoittaminen voi edellyttää useita yhteydenottoja ja nuorella voi olla tarvetta useille erilaisille palveluille. Jos nuori ilmoittaa, ettei hän halua tulla autetuksi, tiedot on hävitettävä sen jälkeen, kun nuoren palvelun tarve on arvioitu.

Etsivässä nuorisotyössä kerättyjen tietojen luovuttaminen

Etsivän nuorisotyön yhteydessä nuoresta voi syntyä sellaista tietoa, joka voi olla tarpeellista luovuttaa edelleen sille palveluntarjoajalle, jolle nuori ohjataan. Tällaisia nuorta koskevia tarpeellisia tietoja saa luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa nimenomaisella suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Alaikäisen nuoren kykyä päättää itseään koskevista asioista tulee arvioida kunkin nuoren kohdalla yksilöllisesti. Tietojen luovuttaja vastaa tietojen luovutuksen lainmukaisuudesta ja hänen tulee varmistaa, että luovutus tapahtuu tietoturvallisesti. Etsivässä nuorisotyössä kirjataan, mitä tietoja ja kenelle nuoresta on annettu. Kirjaaminen kuuluu etsivää nuorisotyötä toteuttavan viranhaltijan tai työntekijän tehtäviin.

Alle 18-vuotiaiden nuorten kohdalla ja lastensuojelulain edellytysten täyttyessä tulee etsivän nuorisotyön tehdä lastensuojeluilmoitus tai ennakollinen lastensuojeluilmoitus lastensuojeluviranomaisille (417/2007, 25 §). Lisäksi mm. hyvinvointialueella (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812 / 2000, 20 §) ja poliisilla (poliisilaki 872/2011, 4 luku 2 §) on laissa tarkemmin säädetyt oikeudet saada etsivältä nuorisotyöltä nuorta koskevia tietoja pyydettäessä.

Nuorisolaissa säädettyjä tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (1285/2016, 28 §)

Sitouttava kouluyhteisötyö perusopetuksessa

Opetushallituksen kartoituksen (2020) mukaan Suomessa on vähintään 4 000 yläkouluikäistä nuorta, noin 2—3 prosenttia koko yläkoulun ikäluokasta, jotka ovat säännöllisesti poissa koulusta pitkiä aikoja, jopa lukuvuosia. Syynä ovat muun muassa psyykkiset syyt ja motivaatio-ongelmat. Pitkittyneet poissaolot perusopetuksesta ovat lisääntyneet voimakkaasti jo ennen koronapandemiaa, ja huolta herättää yhä nuorempien lasten jääminen pois koulusta. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön teettämässä 17-vuotiaiden oppivelvollisten tilanteen erillisselvityksessä havaittiin, että päättötodistuksen saamatta jäämiseen vaikuttivat usein pitkittyneisiin poissaoloihin kytkeytyvät oppivelvollisen mielenterveys- ja oppimishaasteet sekä perhetilanteeseen liittyvät ongelmat. Perusopetuksen aikana kertyneet pitkittyneet poissaolot ennakoivat usein ongelmia toisen asteen siirtymässä sekä tutkinnon suorittamisessa. (Kouluakäymättömyys Suomessa, Opetushallitus raportit ja selvitykset 2020:9, **https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kouluakaymattomyys-suomessa**)

Vastauksena koulujen poissaolohaasteisiin käynnistettiin Sitouttavan kouluyhteisötyön (SKY) kehittämistoiminta opetus- ja kulttuuriministeriössä keväällä 2021. Se oli osa perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa vahvistavaa Oikeus oppia -ohjelmaa. Toiminnan tavoitteena oli vahvistaa ja yhdenmukaistaa rakenteita sekä kehittää ja kokeilla toimintatapoja, joilla voidaan tukea oppilaiden läsnäoloa sekä vähentää poissaoloja perusopetuksesta. Pyrkimyksenä oli myös kehittää käytänteitä, joiden avulla poissaolojen seurantaa ja tilastointia voisi yhdenmukaistaa. Sitouttavan kouluyhteisötyön kehittäminen oli osa opetus- ja kulttuuriministeriön kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevän toimenpideohjelman toteutusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoima kehittämistyö tehtiin tiiviissä yhteistyössä Karvin (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus), Opetushallituksen sekä erityisavustusta saaneiden pilottien kanssa. Poissaolojen ennaltaehkäisyyn, seurantaan ja puuttumiseen liittyviä toimintatapoja kehitettiin vuosina 2021–23 opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamissa piloteissa. Kaiken kaikkiaan kehittämistyössä oli mukana yhteensä 549 kehittämiskoulua, noin 117 000 5.–9.-luokkien oppilasta sekä lähes 300 nimettyä työntekijää.

Sitouttavan kouluyhteisötyön kehittämisen lähtökohtana oli, että läsnäoloa voidaan tukea ja poissaoloja ennaltaehkäistä vahvistamalla kouluun kiinnittymistä tukevaa toimintakulttuuria, edistämällä tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja jatkuvaa ryhmäytymistä sekä seuraamalla ja puuttumalla poissaoloihin systemaattisesti. Myös oppilaan osallisuuden tukeminen sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö vahvistavat kouluun kiinnittymistä. Opetuksen järjestäjän toteuttama poissaolojen jatkuva seuranta sekä yhteistyö opiskeluhuoltopalveluiden toimijoiden kanssa mahdollistavat suunnitelmallisten toimenpiteiden toteuttamisen kouluyhteisön tasolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut käsikirjan (2023:27) *Yhteisellä koulutiellä. Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen.* Tämä käsikirja toimii sekä Sitouttavan kouluyhteisötyö -hankkeen loppuraporttina että tukiaineistona paikalliselle toimeenpanolle. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165025

Lainsäädäntötoimet syrjäytymisen ehkäisyyn perusopetuksessa

Perusopetuslain 26 §:n 2 momenttia täsmennettiin (25.11.2022/947) siten, että opetuksen järjestäjän olisi poissaolojen seuraamisen lisäksi ennaltaehkäistävä poissaoloja. Lisäksi opetuksen järjestäjän olisi seurattava ja puututtava poissaoloihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Poissaolojen ennaltaehkäisyllä tarkoitettaisiin esimerkiksi kouluun kiinnittymistä lisäävän toimintakulttuurin luomista, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista, jatkuvan ryhmäytymisen tukemista, poissaolojen systemaattista seurantaa ja varhaista reagoimista sekä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Suunnitelmallisella puuttumisella poissaoloihin tarkoitettaisiin esimerkiksi pedagogisen ja monialaisen tuen tapojen yhtenäistämistä sekä eri toimijoiden roolien selkiyttämistä poissaolojen syiden selvittämisessä ja niihin puuttumisessa.

Julkisen talouden suunnitelmassa sitouttavan kouluyhteisötyön kustannuksiin on varattu 8,0 miljoonaa euroa vuosittain.

Tiedonvaihto moniammatillisessa yhteistyössä

Opiskeluhuolto

Vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueet ovat vastanneet opiskeluhuoltopalveluiden eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden järjestämisestä. Opiskeluhuollon järjestämiseksi keskeistä on koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen välisen tiedon luovutuksen toteuttaminen säädösten mukaisesti ja sujuvasti.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on säädetty opiskeluhuoltokertomuksesta ja opiskeluhuoltokertomukseen kirjaamisesta. Jos lasta ja nuorta koskeva asia on käsiteltävänä yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä, tiedonkulku lasta ja nuorta koskevissa asioissa toimii siten kuin tähänkin asti. Opetuksen järjestäjä ylläpitää edelleen rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä *(opiskeluhuoltorekisteri)*. Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhuoltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia opiskeluhuoltokertomukseen salassapitovelvoitteiden estämättä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on säädetty, että opiskeluhuoltorekisteriin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Opiskeluhuoltorekisteriin sisältyvistä tiedoista ja niiden luovuttamisesta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Mikäli yksittäisestä lapsesta tai nuoresta halutaan tietoa sille taholle, joka ei kuulu monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon piiriin, voidaan lasta tai nuorta koskeva salassa pidettävä tieto luovuttaa tietoa pyytävälle viranomaiselle joko tietoon oikeuttavan lainsäädännön perusteella tai suostumuksen perusteella. Tiedon luovuttaminen pitää tapahtua tietoturvallisesti.

Kun rekisterinpitäjä haluaa tietoa toiselta rekisterinpitäjältä, on tiedon luovuttamisessa tärkeää se, että tiedon pyytäjä pystyy yksilöimään sen mitä tietoja hän tarvitsee ja millä perusteella. Tiedon luovuttaja saa luovuttaa vain sellaisia tietoja, joihin tiedon pyytäjällä on lakisääteinen oikeus.

Laaja-alaisessa tiedonkulussa kodin, koulun ja hyvinvointialueen välillä on myös huomioitava, että tietosisällöt ovat laadultaan erilaisia. Erityisesti erityiseen tukeen liittyvät tiedot ja opiskeluhuollon kertomusten sisällöt ovat lähtökohtaisesti salassa pidettävää tietoa, joka edellyttää tietojen säilytyksen mutta myös niiden katseluyhteyden toteuttamisessa tiedonhallintalain sekä tietosuoja-asetuksen soveltamista ja niitä tukevia teknisiä ratkaisuja.

Opetuksen järjestäjän ylläpitämän *opiskelijarekisterin julkisten henkilötietojen luovuttamiseen* sovelletaan julkisuuslain 16 §:n 3 momenttia. Säännöksen mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Luovutuksessa on myös noudatettava yleisiä tietosuojaperiaatteita. Käytännössä edellä mainittu tarkoittaa muun muassa sitä, että luovutuksensaajalla on oltava tietosuoja-asetuksen mukainen oikeusperuste tietojen käsittelyyn ja että luovutettavat tiedot ovat tarpeellisia luovutuksensaajan tehtävien hoitamiseksi. Luovutus on myös toteutettava tietoturvallisesti. Mikäli luovutettaviin tietoihin sisältyy salassa pidettäviä tietoja, tietoja voidaan luovuttaa julkisuuslain 26 §:n mukaisesti vain suostumuksella, tai jos tiedonsaantioikeudesta tai velvollisuudesta luovuttamiseen on erikseen säädetty.

Opetuksen järjestäjän on myös huomioitava tietojen luovutustapaan liittyvät säännökset. Mikäli tietojen luovutus toteutetaan antamalla käyttöoikeus järjestelmään, kyse on katseluyhteyden avaamisesta toiselle viranomaiselle. Katseluyhteyden avaamisen edellytyksistä säädetään tarkemmin tiedonhallintalain 23 §:ssä. Tietoja on lisäksi mahdollisuus luovuttaa tietyin edellytyksin teknisen rajapinnan välityksellä. Katseluyhteyden avaamisen ja teknisen rajapinnan käytön edellytyksiä on käsitelty tarkemmin tiedonhallintalautakunnan suosituksessa 2021:21. Rekisterinpitäjän on mahdollista luovuttaa tietoa toiselle rekisterinpitäjälle myös muutenkin kuin vain antamalla käyttöoikeuksia, esimerkiksi salatulla sähköpostilla.

Opiskelijoiden perustiedot sisältyvät opetuksen järjestäjän opiskelijarekisteriin. Tietojen luovutus opiskelijarekisteristä kouluterveydenhuoltoon määräytyy samojen säännösten mukaisesti, kuin mitä yksilökohtaisen opiskeluhuollon osalta. Lähtökohtaisesti hyvinvointialueen järjestämä kouluterveydenhuolto tarvitsee tietoja alueensa koulutuksessa olevista opiskelijoista lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi. Hyvinvointialueen velvoitteesta kouluterveydenhuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvistä tehtävistä on säädetty tarkemmin muun muassa terveydenhuoltolain 16 ja 17 §:ssä.

Tietosuojavaltuutettu on ratkaisussaan (TSV 95/41/2000, 31.5.2000) ottanut kantaa henkilötietojen luovuttamiseen opiskeluterveydenhuollon osalta. Ratkaisun mukaan, koska opiskeluterveydenhuollon järjestäminen kuuluu kunnan lakisääteisiin tehtäviin, opetuksen järjestäjä/koulu voi luovuttaa terveyskeskukselle oppilaista tarpeelliset perustiedot (esim. nimi ja syntymäaika) kouluterveydenhuollon palvelun saamiseksi. Terveydenhuoltolain 16 §:n mukaan kunnan on järjestettävä kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille ja terveydenhuoltolain 17 §:n mukaan kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden ja ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Ratkaisun mukaan henkilötunnus voidaan kuitenkin kouluterveydenhuollossa kerätä vasta hoitosuhteen alkaessa potilaalta itseltään.

Opiskeluhuollon kuraattorien ja -psykologien siirryttyä kunnista hyvinvointialueen palvelukseen opiskeluhuoltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt noudattavat tietojen kirjaamisessa ja tallentamisessa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvaa terveydenhuollon lainsäädäntöä. Sen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin. Potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialue. Tiedon luovuttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden välillä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden kirjaamisesta säädetään potilasasiakirja-asetuksessa (94/2022). Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa säädetään asiakastietolaissa (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä, 784/2021). Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen käyttöoikeudesta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoihin (825/2022).

Opetuksen järjestäjät/kunnat ovat tietosuoja-asetuksen (EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU) 2016/679) mukaisia rekisterinpitäjiä, joiden vastuulla on toteuttaa tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan ja käytännössä myös osoitetaan, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Näihin tehtäviin kuuluu mm. etäkäyttöyhteyksien, käytönvalvonnan ja käyttäjätilien valvonta.

Rekisterinpitäjän lisäksi tietojen hallintaan saattaa osallistua yrityksiä, jotka toteuttavat tiedon käsittelijän tehtäviä rekisterinpitäjän toimeksiannosta sopimuspohjaisesti. Tietosuoja-asetuksen lisäksi tietojen käyttöä ja luovutusta sekä tiedon- ja pääsynhallintaa ohjaavat mm. tiedonhallintalaki (906/2019) sekä laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta (306/2019).

EU:n tietosuoja-asetus ja kansallinen lainsäädäntö säätelevät henkilötietojen käsittelyä. Opiskeluhuollon piirissä olevien henkilötiedot ovat salassa pidettäviä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan psykologeilla, kuraattoreilla ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimijoilla on oikeus käsitellä vain niitä oppilasta koskevia salassa pidettäviä henkilötietoja jotka ovat välttämättömiä työtehtävien suorittamiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on päivitetty siten, että se ei ole ristiriidassa EU:n tietosuoja-asetuksen kanssa.

Wilma on Visma Oy:n tarjoama käyttöliittymä/palvelu. Henkilötietoja, yhteystietoja, poissaolotietoja ja oppilaan tuen tietoja ja asiakirjoja ylläpidetään valtaosin Visma Oy:n tarjoamassa Primus-tietovarannossa, johon katselunäkymä on toteutettu Wilma-käyttöliittymällä/palvelulla.

Vastuu Wilman käyttöliittymässä olevista tiedoista ja siihen annettavista katseluoikeuksista on koulutuksen/opetuksen järjestäjällä. Koska tietovarannossa on tallennettu myös sellaista salassa pidettävää tietoa (erityisen tuen ja opiskeluhuollon kertomusten sisällöt), jota ammattihenkilö ei työnsä suorittamiseksi tarvitse, ei ammattihenkilölle voi antaa käyttöoikeuksia koko Wilman kautta saatavaan Primus-tietovarantoon. Rekisterinpitäjällä on lain mukaan oikeus antaa käyttöoikeus vain sellaiseen opiskeluhuollon tietoon, joita viranomaisella on lainsäädännön mukaan oikeus käsitellä.

Opetuksen järjestäjän eri järjestelmiin on mahdollista toteuttaa *rajattuja katselunäkymiä*, joiden toteutus yhtäältä mahdollistaa viranomaisten pääsyn näiden tarvitsemaan tietoon ja toisaalta rekisterinpitäjän velvollisuuden rajata henkilön tietojen näkyvyyttä sekä ylläpitää lokia tietojen käyttäjistä. Esimerkiksi Wilma-käyttöliittymään on mahdollista jo nykyisellään toteuttaa käyttäjätunnuksia, joiden haltijoilla on pääsy vain tiettyyn tietosisältöön. Tärkeää käyttöoikeuksien antamisessa on ottaa huomioon se, että käsitelläkseen salassa pidettäviä tietoja, viranomaisella pitää olla siihen oikeudellinen peruste lainsäädännöstä tai henkilön antama suostumus. Rajattujen käyttöoikeuksien toteuttamiseksi, tulee rekisterinpitäjän pystyä määrittämään ne tietosisällöt sekä Wilman toiminallisuudet, joita ammattihenkilö työnsä suorittamiseksi tarvitsee.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpiteet opiskeluhuollon tiedonvaihtoon eri toimijoiden välillä
Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tehty sosiaali- ja terveysministeriön, Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa ***Opiskeluhuollon arkkitehtuurityötä*.** Arkkitehtuurityön tavoitteena on tunnistaa:

- opiskeluhuollon keskeiset toimijat, näiden väliset vuorovaikutussuhteet ja toimijoiden tietotarpeet
- missä toimijoiden tietotarpeiden mukaiset tietosisällöt ylläpidetään
- vuorovaikutussuhteiden ja tietotarpeiden kuvausten pohjalta tiedon käsittelyperusteet ja mahdolliset lainsäädäntötarpeet
- mahdollisesti puuttuvat tai puutteelliset tietosisällöt
- tietojärjestelmien kehittämistarpeet

Arkkitehtuurikuvausten pohjalta voidaan arvioida tietojärjestelmien välisten teknisten käyttöyhteyksien toteuttamistarpeita sekä eri järjestelmätoimittajien palveluihin toteuttamien katselunäkymien toteuttamismahdollisuuksia. Tehdyn työn pohjalta on mahdollista selkeyttää, millaisia tunnuksia tietojärjestelmiin on tarpeellista toteuttaa opiskeluhuollon toteuttamiseksi, sekä esimerkiksi miltä osin on tarve rajata tietojen näkyvyyttä tiedon käytön minimoinnin periaatteen toteuttamiseksi. Arkkitehtuurityö auttaa viranomaisia luomaan yhtenäisiä kuvauksia opiskeluhuollon tietosisällöistä ja toiminnallisuuksista, joihin eri opiskeluhuollon ammattihenkilöt ovat oikeutettuja. Lisäksi arkkitehtuurityön perusteella voidaan tehdä arviointia lainsäädännön muutostarpeista.

Opetusta ja koulutusta järjestävät organisaatiot joutuvat uudistumaan ja sopeutumaan toimintaympäristön muutoksiin. Toiminnan uudistukset vaikuttavat myös tietoturvaan ja tiedonhallintaan. Tiedonhallintalain

mukaan tiedonhallintayksikön (kunta/opetuksen järjestäjä) vastuulla on tunnistaa, mitkä muutokset ovat olennaisia ja edellyttävät muutosvaikutusten arviointia. Arkkitehtuurityön tuloksia on mahdollista hyödyntää myös tämän tehtävän toteuttamisessa.

Opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa tietojen luovutus on tarkasti säänneltyä ja koulutuksen järjestäjät vastaavat siitä, että luovutus on tehty lainmukaisesti. Tästä syystä Opetushallituksella on julkaissut verkkosivuillaan koulutuksen järjestäjille suunnattua tukimateriaalia tietojen luovutuksissa huomioitavasta keskeisestä lainsäädännöstä. Opetushallitus on koonnut verkkosivuilleen ohjeistusta siitä, mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisille, eli opiskeluhuollon kuraattoreille, psykologeille ja terveydenhoitajille opiskeluhuoltopalvelujen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Aineistoa täydennetään vielä näiltä osin arkkitehtuurityön edetessä.
Mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa opiskeluhuoltopalveluille? | Opetushallitus (oph.fi)

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta 25.10.2023

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytymisuhan alaisten nuorten auttaminen ja tietojen luovuttaminen etsivään nuorisotyöhön

- Nuorisolaki antaa viranomaisille ja muille nuoren kanssa toimiville hyvät mahdollisuudet monialaiseen yhteistyöhön mm. tekemällä nuoren tuentarpeesta yhteydenottopyyntö nuoren kotikuntaan etsivää nuorisotyötä varten.

Tietojen luovuttamisvelvollisuus etsivään nuorisotyöhön: 1. Kun muu oppivelvollinen keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, on *koulutuksen järjestäjän* luovutettava nuoren tiedot; 2. Kun nuori vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai nuori keskeyttää palveluksen, on *puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen* luovutettava tiedot nuoresta.

Tietojen luovuttamisoikeus etsivään nuorisotyöhön: 1. Kun perusopetuksen päättänyt nuori ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, voi *opetuksen järjestäjä* luovuttaa nuoren tiedot; 2. Kun oppivelvollinen nuori keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, voi *koulutuksen järjestäjä* luovuttaa tiedot; 3. Kun *muu viranomainen tai Kansaneläkelaitos* arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin, voivat ne luovuttaa nuoren tiedot.

Tietojen luovuttamisoikeus etsivään nuorisotyöhön nuoren suostumuksella: Kun *nuorten kanssa toimivat rekisteröidyt yhdistykset, säätiöt tai muut nuorten harrastustoimintaa tarjoavat yhteisöt* arvioivat nuoren olevan etsivän nuorisotyön tarpeessa, voivat ne nuoren tai alaikäisen nuoren huoltajan nimenomaisella suostumuksella luovuttaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivälle nuorisotyölle.

- Nuori voi myös itse ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön.

Sähköinen tietojen luovuttaminen https://yhteysetsivaan.fi –palvelu

- Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön yhteydenottojärjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2021. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni apua ja tukea tarvitseva nuori pääsee viipymättä palvelujen ja muun tuen piiriin ja nuorten osallisuutta voidaan lisätä ja syrjäytymistä vähentää.

- Nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen sähköinen luovuttaminen nuoren kotikunnan etsivään nuorisotyöhön on tietoturvallista ja vastaa tietosuoja-asetusta ja saavutettavuusdirektiivin säännöksiä. Palvelussa voi välittää sähköisesti nuorisolaissa (1285/2016) mainittujen viranomaisten, nuoren itsensä ja muiden nuorten kanssa toimivien tahojen yhteydenottopyynnön nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten.

- Yksilöinti- ja yhteystietoja ovat nuoren nimi, syntymäaika, puhelinnumero, sähköpostiosoite, osoite ja asiointikieli.

- Viranomaisen tekemän yhteydenottopyynnön yhteydessä järjestelmässä käytetään nuoren henkilötunnusta, jolla haetaan nuoren tiedot väestötietojärjestelmästä. Näin varmistetaan nuoren kotikunta ja osoitetiedot. Henkilötunnus ei siirry nuoren kotikuntaan. Muita tietoja ei etsivää nuorisotyötä varten saa luovuttaa. Turvakiellon alaisia yhteystietoja ei luovuteta kunnalle etsivää nuorisotyötä varten.

- Järjestelmän käyttö edellyttää vahvaa tunnistautumista pankkitunnisteella, mobiilivarmenteella tai virkakortilla (ks. Suomi.fi:n ohjeet). Näin varmistetaan yhteydenottopyynnön aitous eikä erillistä rekisteröintiä tarvita yhteydenottopyynnön tekemiseen. Yhteydenottopyynnön lähettäjän henkilöllisyys voidaan varmistaa, tunnistetiedot kulkevat suojatussa yhteydessä ja tunnistuspalvelu huolehtii yksityisyyden suojasta Suomen henkilötietojen käsittelystä annetun lainsäädännön ja sääntelyn mukaisesti.

- Etsivään nuorisotyöhön voi edelleen olla yhteydessä myös muilla tavoin esim. suoralla kontaktilla, puhelimitse tai sähköpostilla. Etsivä nuorisotyö on aina maksutonta, luottamuksellista, ja perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön

Etsivässä nuorisotyössä kerättyjen tietojen luovuttaminen

- Etsivän nuorisotyön yhteydessä nuoresta voi syntyä sellaista tietoa, joka voi olla tarpeellista luovuttaa edelleen sille palveluntarjoajalle, jolle nuori ohjataan.
    - Tällaisia nuorta koskevia tarpeellisia tietoja saa luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa nimenomaisella suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Alaikäisen nuoren kykyä päättää itseään koskevista asioista tulee arvioida kunkin nuoren kohdalla yksilöllisesti. Tietojen luovuttaja vastaa tietojen luovutuksen lainmukaisuudesta ja hänen tulee varmistaa, että luovutus tapahtuu tietoturvallisesti. Etsivässä nuorisotyössä kirjataan, mitä tietoja ja kenelle nuoresta on annettu. Kirjaaminen kuuluu etsivää nuorisotyötä toteuttavan viranhaltijan tai työntekijän tehtäviin.
- Alle 18-vuotiaiden nuorten kohdalla ja lastensuojelulain edellytysten täyttyessä tulee etsivän nuorisotyön tehdä lastensuojeluilmoitus tai ennakollinen lastensuojeluilmoitus lastensuojeluviranomaisille (417/2007, 25 §). Lisäksi mm. hyvinvointialueella (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812 / 2000, 20 §) ja poliisilla (poliisilaki 872/2011, 4 luku 2 §) on laissa tarkemmin säädetyt oikeudet saada etsivältä nuorisotyöltä nuorta koskevia tietoja pyydettäessä.
- Nuorisolaissa säädettyjä tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (1285/2016, 28 §)

Poissaoloihin puuttuminen perusopetuksessa

- Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoi kehittämistyön poissaoloihin puuttumiseen v. 2021-2023, tiiviissä yhteistyössä Karvin (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus), Opetushallituksen sekä erityisavustusta saaneiden pilottien kanssa.

- Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa ja yhdenmukaistaa rakenteita sekä kehittää ja kokeilla toimintatapoja, joilla voidaan tukea oppilaiden läsnäoloa sekä vähentää poissaoloja perusopetuksesta. Kehittämistyössä oli mukana yhteensä 549 kehittämiskoulua, noin 117 000 5.–9.-luokkien oppilasta sekä lähes 300 nimettyä työntekijää.

- Perusopetuslain 26 §:n 2 momenttia täsmennettiin v. 2022 siten, että opetuksen järjestäjän olisi poissaolojen seuraamisen lisäksi ennaltaehkäistävä poissaoloja. Lisäksi opetuksen järjestäjän olisi seurattava ja puututtava poissaoloihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

- Laki sekä siihen kytkeytyvät perusopetuksen opetussuunnitelman muutokset ovat voimassa 1.8.2023 lähtien.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut käsikirjan (2023:27) *Yhteisellä koulutiellä. Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen.* Tämä käsikirja toimii sekä Sitouttavan kouluyhteisötyö -hankkeen loppuraporttina että tukiaineistona paikalliselle toimeenpanolle.

Tiedonvaihto moniammatillisessa yhteistyössä

Tiedonvaihto moniammatillisessa yhteistyössä

- Tiedonvaihtoon liittyvää yleis- ja erityislainsäädäntöä: mm. EU:n yleinen tietosuoja-asetus, tiedonhallintalaki (laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), tietosuojalaki (1050/2018), julkisuuslaki (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999), perusopetuslaki (628/1998), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) ja nuorisolaki (1285/2016)
- Opetuksen järjestäjät/kunnat ja hyvinvointialueet ovat tietosuoja-asetuksen mukaisia rekisterinpitäjiä.

OKM:n toimenpiteet moniammatillisessa tiedonvaihdossa nuorisotoimessa ja opiskeluhuollossa

- Ohje valmentautujien henkilötietojen käsittelystä ja huumausainetestauksesta nuorten työpajatoiminnassa
- Ohje nuorten henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä, tulossa
  - OKM:n, aluehallintovirastojen ja Into ry:n järjestämiä koulutuksia
- OPISKELUHUOLLON ARKKITEHTUURITYÖ (OKM-STM-OPH-THL), arkkitehtuurityön tavoitteena on tunnistaa mm:
  - opiskeluhuollon keskeiset toimijat, näiden väliset vuorovaikutussuhteet ja toimijoiden tietotarpeet
  - missä toimijoiden tietotarpeiden mukaiset tietosisällöt ylläpidetään
  - vuorovaikutussuhteiden ja tietotarpeiden kuvausten pohjalta tiedon käsittelyperusteet ja mahdolliset lainsäädäntö - ja tietojärjestelmien kehittämistarpeet

Kiitos!